

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

FarDU

ILMIY

XABARLAR

1995-yildan nashr etiladi

Yilda 6 marta chiqadi

---

# MAXSUS SON

# FILOLOGIYA

---

НАУЧНЫЙ  
ВЕСТНИК.  
ФерГУ

Издаётся с 1995 года  
Выходит 6 раз в год

**Muassis:** Farg'ona davlat universiteti.

"FarDU. Ilmiy xabarlar – Научный вестник. ФерГУ – Scientific journal of the Fergana State University" jurnali bir yilda olti marta elektron shaklda nashr etiladi.

Jurnal pedagogika, filologiya, tarix, falsafa, siyosat, kimyo, biologiya hamda geografiya fanlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Jurnaldan maqola ko'chirib bosilganda, manba ko'rsatilishi shart.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2020-yil 2-sentabrda 1109 raqami bilan ro'yxatga olingan.

Muqova dizayni va original maket FarDU tahririy-nashriyot bo'limida tayyorlandi.

## Tahrir hay'ati

**Bosh muharrir**  
**Mas'ul muharrir**

**SHERMUHAMMADOV B.SH.**  
**AXMADALIYEV Y.I.**

|                                     |                                   |                                 |                                                                   |
|-------------------------------------|-----------------------------------|---------------------------------|-------------------------------------------------------------------|
| FARMONOV Sh. (O'zbekiston)          | O'zRFA akademigi, f-m.f.d., prof. | ZUOGANG PENG (Xitoy)            | Janubiy-g'arbiy universitet, b.f.d., prof.                        |
| ZAYNOBIDDINOV S (O'zbekiston)       | O'zRFA akademigi, f-m.f.d., prof. | PANASYUK M (Rossiya)            | Qozon federal universiteti, g.f.d, prof.                          |
| A'ZAMOV A (O'zbekiston)             | O'zRFA akademigi, f-m.f.d., prof. | VALI SAVASH YYELEK (Turkiya)    | Anqara Hoji Bayram Veli universiteti fil. f.d., prof.             |
| SAGDULLAYEV Sh (O'zbekiston)        | O'zR FA t.f.d., prof.             | SIROJIDDINOV Sh (O'zbekiston)   | Alisher Navoiy nomidagi ToshDO'TAU akademigi, fil.f.d., prof.     |
| TURAYEV A. (O'zbekiston)            | O'zRFA akademigi, k-b,f.d., prof. | ABADI, TOTOK WAHYU (Indonesiya) | Sidoarjo'dagi Muhammadiya universiteti, Siyosat va xalqaro huquq. |
| RASHIDOVA S. (O'zbekiston)          | O'zRFA k.f.d., prof.              | SCOTT LEVI (AQSH)               | Ogayo davlat universiteti, PhD, prof.                             |
| TOJIBOYEV K. (O'zbekiston)          | O'zRFA akademigi, b.f.d., prof.   | AZIYA ZHUMABAYEVA (Qozog'iston) | Abay nomidagi Qozoq milliy pedagogika universiteti                |
| G'ULOMOV S. (O'zbekiston)           | O'zRFA akademigi, i.f.d, prof.    | SANIYA NURGALIYEVA (Turkiya)    | Ataturk Universiteti                                              |
| ABDULLAEVA Z (Qirg'iz Respublikasi) | OshDU k.f.n., dots.               | SALTANAT ABILDINA (Qozog'iston) | E. A. Buketov nomidagi Qaragandi davlat universiteti              |
| JUMABEKOVA B (Qozog'iston)          | b.f.d., prof.                     |                                 |                                                                   |

## Tahririyat kengashi

| FILOLOGIYA BO'YICHA |                         |                  |                          |
|---------------------|-------------------------|------------------|--------------------------|
| SABIRDINOV A.       | FarDU, fil.f.d., prof.  | QO'LDOSHEV N.    | FarDU, fil.f.f.d. dots.  |
| QOSIMOV A.          | FarDU, fil.f.d., prof.  | USMANOVA S.      | FarDU, fil.f.f.d. (DSc)  |
| RAHIMOV Z.          | FarDU, fil.f.d., prof.  | G'ULOMOV D.      | FarDU, fil.f.f.d., (PhD) |
| MUMINOV S.          | FarDU, fil.f.d., prof.  | MO'MINOV SH.     | FarDU, fil.f.f.d., (PhD) |
| ISKANDAROVA Sh.     | FarDU, fil.f.d., prof.  | QAYUMOV A.       | FarDU, fil.f.f.d. (PhD)  |
| ZOKIROV M.          | FarDU, fil.f.n., prof.  | GAFUROVA S.      | FarDU, fil.f.d., dots.   |
| QAXXOROVA M.        | FarDU, f.f.n., prof.    | DUSHATOVA SH.    | FarDU, fil.f.d., dots.   |
| AKBAROVA Z.         | FarDU, f.f.d., prof.    | DJAMOLOV J.      | FarDU, fil.f.f.d., (PhD) |
| G'ANIYEVA D.        | FarDU, fil.f.d., dots.  | ABDULLAYEV A.    | FarDU, fil.f.f.d., (PhD) |
| IBRAGIMOVA E.       | FarDU, fil.f.n., dots.  | HAMIDOV M.       | FarDU, fil.f.f.d., (PhD) |
| MAMAJONOV M.        | FarDU, fil.f.d., prof.  | ABDURAXIMOVA F.  | FarDU, fil.f.f.d.        |
| DAVLYATOVA G.       | FarDU, p.f.n., dots.    | ROZIQOVA G.      | FarDU, fil.f.d., prof.   |
| JURAYEVA SH.        | FarDU, fil.f.f.d. (PhD) | KOIZUMI MASAYUKI | FarDU, fil.f.f.d., (PhD) |

**Muharrirlar:** Sheraliyeva J.  
Muhammadjonova M.

**Musahhihlar:** Mahmudov F.  
O'rinboyev I.  
Xomidov L.

### Tahririyat manzili:

150100, Farg'ona shahri, Murabbiylar ko'chasi, 19-uy.  
Tel.: (0373) 244-44-57. Mobil tel.: (+99891) 670-74-60  
Sayt: [www.fdu.uz](http://www.fdu.uz). Jurnal sayti: Journal.fdu.uz

|                                                                                                                                                                                  |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>V.A.Giyosova, M.N.Yo'ldasheva</b><br>Лингвистическое исследование речевого этикета в условиях межкультурного взаимодействия .....                                             | 113 |
| <b>V.A.Giyosova, Z.A.Abdukaxharova</b><br>Тема страдания в творчестве Фёдора Достоевского .....                                                                                  | 116 |
| <b>N.A.Quldashev, F.N.Maxmudova</b><br>Frazeologik birliklarda allegorik ko'chimni ifodalovchi leksik vositalar .....                                                            | 119 |
| <b>H. M.Каримова</b><br>Преимственность нравственных дилемм деревенской прозы эпохи застоя в современной русской литературе (на примере романа Сенчина и Михаила Тарковского) .. | 123 |
| <b>V.A.Giyosova</b><br>Становление психолингвистики как междисциплинарной науки .....                                                                                            | 126 |
| <b>И.Р.Одилжонова, К.А.Топволдиев</b><br>Строение фразы и художественный замысел: синтаксис сложноподчинённого предложения в прозе и.а.бунина.....                               | 131 |
| <b>Ф.Т.Мухторова, Г.М.Мамаджанова</b><br>Анализ творчества А.С.Пушкина: значение его произведений для русской культуры .....                                                     | 134 |
| <b>Б.Х.Абдуллаева</b><br>Классификация, типология и разграничение лексического повтора и редупликации в русском языке .....                                                      | 138 |
| <b>M.Sh.Abdurahimova</b><br>Sukut tasvirida milliylik va umuminsoniylik .....                                                                                                    | 142 |
| <b>M.Uraimova</b><br>The analysis of phraseological units representing personality traits in English and Uzbek languages.....                                                    | 145 |
| <b>J.B.Sayidolimov</b><br>Manoqib janri haqida kichik tadqiqot .....                                                                                                             | 151 |
| <b>O.Q.Abbozov</b><br>So'z birikmasi va izofiy birikma modelidagi toponimlar(So'x tumani misolida) .....                                                                         | 156 |
| <b>A.I.Saminov</b><br>Oksyumoronning lingvopragmatik xususiyatlari.....                                                                                                          | 159 |
| <b>Sh.B.Dushatova</b><br>Expression of implicit meaning in euphemisms .....                                                                                                      | 162 |
| <b>M.I.Sotvoldiyeva</b><br>O'zbek va ingliz tillaridagi ijtimoiy va siyosiy metaforalar qiyosi .....                                                                             | 166 |
| <b>A.A.Qosimov</b><br>Systematic analysis of conceptual metaphors in "The Two Towers": a MIPVU-based approach ..                                                                 | 170 |
| <b>D.A.Kholikova</b><br>Theoretical foundations of the development of media linguistics .....                                                                                    | 176 |
| <b>N.A.Akramova</b><br>O'zbek va ingliz tillarida shirinlik nomlarining lingvomadaniy tadqiqi.....                                                                               | 179 |
| <b>M.G'.Xakimova</b><br>Mustaqillik davri O'zbek eposshunosligining taraqqiyot xususiyatlari.....                                                                                | 182 |
| <b>Ш.И.Аскарова</b><br>Когнитивные детерминанты интерференции в Немецком языке при изучении его после Английского.....                                                           | 185 |
| <b>M.M.Toshmatova</b><br>Shirin konseptini kognitiv tahlili.....                                                                                                                 | 190 |
| <b>Ш.И.Аскарова</b><br>Влияние Английского языка на формирование лексико-грамматической интерференции в процессе обучения Немецкому как второму иностранному .....               | 194 |
| <b>M.Koizumi</b><br>Innovative approaches to teaching Japanese as a second language in higher education .....                                                                    | 200 |
| <b>D.O.Umarov</b><br>Ma'rifiy-biografik romanlarda tarixiy faktlardan foydalanish .....                                                                                          | 206 |
| <b>I.M.Naimjonova</b>                                                                                                                                                            |     |

## MUSTAQILLIK DAVRI O'ZBEK EPOSSHUNOSLIGINING TARAQQIYOT XUSUSIYATLARI

### ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ УЗБЕКСКОГО ЭПОСОВЕДЕНИЯ ПЕРИОД НЕЗАВИСИМОСТИ

### THE DEVELOPMENT CHARACTERISTICS OF UZBEK EPIC STUDIES DURING THE ERA OF INDEPENDENCE

**Xakimova Maxsudaxon G'ofurjon qizi**

Farg'ona davlat universiteti 3-bosqich tayanch doktoranti

ORCID ID: 0009-0002-2810-8518

#### Annotatsiya

*Mazkur maqola jahon folklorshunosligidagi og'zaki epik turga mansub dostonlarning an'ana va yangilanishlari, shuningdek, XX asr oxiri – XXI asr boshlarida O'zbekiston mustaqilligi sharoitida milliy eposshunoslikning nazariy-metodologik rivojlanish tamoyillarini ilmiy o'rganishga bag'ishlangan. Asosiy maqsad –milliy istiqlol davrida sovet mafkurasidan xoli bo'lgan yangi ilmiy-falsafiy yondashuvlar, tadqiqot usullari (strukturalizm, tipologiya, mifopoetika) hamda davlat siyosati darajasidagi e'tiborning ilmiy va ijtimoiy natijalarini tahlil qilishdan iborat.*

#### Аннотация

*Настоящая статья посвящена научному изучению традиций и инноваций в дастанах, принадлежащих к устному эпическому жанру в мировой фольклористике, а также теоретико-методологических принципов развития национальной эпосоведения в условиях независимости Узбекистана в конце XX – начале XXI веков. Основная цель – анализ научных и социальных результатов новых научно-философских подходов и методов исследования (структурализм, типология, мифопоэтика), свободных от советской идеологии в период национальной независимости, а также внимания к ним на уровне государственной политики.*

#### Abstract

*This article is devoted to the scientific study of the traditions and innovations of dastans (epics) belonging to the oral epic genre in world folklore studies, as well as the theoretical and methodological principles of development of national epic studies in the conditions of Uzbekistan's independence at the turn of the XX–XXI centuries. The main goal is to analyze the scientific and social results of new scientific and philosophical approaches and research methods (structuralism, typology, mythopoetics) – free from Soviet ideology during the period of national independence – as well as the attention given to them at the level of state policy.*

**Kalit so'zlar:** Eposshunoslik, vulgar sotsiologizm, "Alpomish" dostoni, baxshichilik san'ati, metodologik yangilanish, tipologik tahlil.

**Ключевые слова:** Эпосоведение, вульгарный социологизм, дастан «Алпамыш», бахшичилик, методологическое обновление, типологический анализ.

**Key words:** Epic studies (eposshunoslik), vulgar sociology, "Alpomish" dastan (epic), bakhshichilik art, methodological renewal (or innovation), typological analysis.

#### KIRISH

Jahon folklorshunosligida og'zaki epik turga mansub dostonlarga xos an'ana va yangilanishlar, mazkur janrning tadrijiy takomili hamda taraqqiyotini aniqlash, zamon o'zgarishlari bilan bog'liq ravishda sodir bo'lgan yangi shakli va mazmuniy xususiyatlarni ilmiy o'rganish bugungi kunning dolzarb masalalaridan hisoblanadi. O'zbek xalq dostonlari XX asrning 30-yillariga qadar muttasil o'zgarib kelgan yirik liro-epik janr sifatida o'zining hayotiy qamrovi va badiiy-estetik imkoniyatlarini namoyon qilib bo'ldi. Shunga qaramay, o'tgan asrning ikkinchi yarmidan boshlab postfolklor jarayonini boshidan kechirayotgan o'zbek xalq eposining verba (bo'g'iz tovushi), soz va musiqa ishtirokidagi jonli ijro holatidan kitob sahifalarida qotgan adabiy merosga aylanishi jarayoni juda qiziqarli ilmiy mavzuga aylandi. Binobarin, yangi shaklda saqlana boshlagan folklor diskursida adresat va adresant munosabatlarining tabiati, uning XXI asr kishilarining poetik tafakkur tarziga badiiy-estetik jihatdan ta'sir ko'rsatish darajasini kreativ metodlar ko'magida o'rganish masalasi ham tobora dolzarb tus olmoqda. Qolaversa, an'anaviy og'zaki epos bilan zamonaviy yozma nasrchilikka xos tasvir prinsiplarining qiyosiy tipologik tahlili ham o'z tadqiqotchisini kutmoqda.

Mamlakatimizda ijtimoiy hayotning barcha jabhalarida keng islohotlar olib borilayotgan hozirgi kunda Prezidentimiz Sh.M. Mirziyoyev tomonidan "...Ilmiy va ijodiy izlanishlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ular uchun zarur shart-sharoitlar yaratish vazifa"[1]

qilib belgilangani, o'zbek folklorshunosligining boshqa nazariy muammolari qatorida milliy eposshunoslikda ham chuqur izlanishlar olib borish zarurligini ko'rsatadi. O'zbek xalq og'zaki ijodi, xususan, epik janrlar xalqning ko'p asrlik tarixiy xotirasini, mentalitetini, estetik tafakkurini aks ettiruvchi noyob hodisadir. Eposning janr sifatidagi shakllanish bosqichlari, asrlar mobaynida badiiy-estetik jihatdan taraqqiy etishi, unda verbal asos, musiqa va sozandalik aktlarining omixta takomili, ayniqsa baxshichilik an'analarning ular bilan uzviy ravishda rivojlanishi hamda versiya va variantlarini qiyosiy va tipologik aspektda tadqiq qilish borasida erishilgan ilmiy yutuqlarni nazariy jihatdan umumlashtirish bugungi folklorshunoslik oldida turgan muhim vazifalardan biridir. Zotan, O'zbekiston mustaqillikni qo'lga kiritgach, xalq og'zaki ijodiga, xususan, epos janriga munosabat tubdan o'zgardi. Ilgari sovet mafkurasi asosida muayyan g'oyaviy cheklov bilan yondashilgan epos namunalari endilikda milliy qadriyatlar va ma'naviy merosning yorqin badiiy ifodachisi sifatida qayta talqin qilina boshlandi. Bu o'zgarishlar so'nggi yillarda davlat siyosati darajasiga ko'tarilib, jumladan, Prezident Sh.M. Mirziyoyevning baxshichilik san'atini saqlab qolish zaruriyati haqidagi ta'kidlar[2] mazkur sohadagi ishlarga yana-da katta e'tibor berishni talab etadi.

### ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqot o'zbek eposshunosligining mustaqillik davri taraqqiyotini o'rganishga qaratilgan bo'lib, u fundamental ilmiy-nazariy tahlilga asoslanadi. Tadqiqotda quyidagi metodologik yondashuvlar qo'llanilgan: Qiyosiy-tipologik tahlil: O'zbek dostonlarining ("Alpomish", "Go'ro'g'li") sovet davri va mustaqillik davri talqinlari o'rtasidagi mafkuraviy va uslubiy farqlarni, shuningdek, turkiy xalqlar epik ijodi bilan tipologik o'xshashliklarni aniqlash orqali yangi ilmiy tamoyillar asoslandi. 1.Nazariy-falsafiy tahlil: Genrix Shurtsning inson ongi va madaniyat o'zgarishiga doir falsafiy qarashlari asosida milliy eposning yangi jamiyatga moslashuvi va transformatsiyasini nazariy jihatdan asoslash.[3] 2.Tarixiy-genetik metod: Epik janrning shakllanish bosqichlari, versiya va variantlarning evolyutsiyasi, shuningdek, baxshichilik maktablarining vorisiylik an'analari chuqur o'rganish. 3.Strukturalizm va Mifopoetika elementlari: Dostonlar matnlaridagi kompozitsion o'zgarishlar, syujet va obrazlar genezisi, mifologik motivlarning qayta talqinini tahlil qilish orqali adabiy-badiiy hodisani faqat sinfiy kurash nuqtai nazaridan yondashishga qarshi erkin va xolis ilmiy tafakkur usuli tatbiq etildi. Tadqiqotning empirik bazasini T.Mirzayev, M.Jo'rayev, Sh.Turdimov, J.Eshonqulov, M.Murodov, R.Saparboyev, A.Ergashev, I.Yormatov, S.Mirzayeva kabi o'zbek eposshunoslarining mustaqillik yillarida nashr etilgan fundamental asarlari, yirik ilmiy loyihalar (masalan, 100 jildlik), davlat hujjatlari (Prezident farmonlari, Vazirlar Mahkamasi qarorlari) hamda xalqaro ilmiy anjumanlar materiallari tashkil etadi.

### NATIJA VA MUHOKAMA

O'zbek eposshunosligida milliy istiqloq davri davlat siyosati darajasidagi e'tibor tufayli quyidagi fundamental natijalarga erishildi:

1. Mustaqillikdan so'ng, mafkuraviy cheklovlardan xalos bo'lish va ilmiy tafakkur erkinligi vujudga keldi. Aynan Sho'ro davriga xos "vulgar sotsiologizm" (ya'ni, adabiy-badiiy hodisani faqat sinfiy kurash nuqtai nazaridan soxtalashtirib tushuntirish) usuli ustuvorlik qilishiga barham berildi. Erkin va xolis ilmiy tafakkur yuzaga keldi. Epos qahramonlari endi ekspluatator sinflarga qarshi kurashchilar sifatida emas, balki yurt ozodligi va birligi uchun kurashchilar sifatida talqin qilina boshlandi.2.Eposning asl mohiyatini tiklandi. Dostonlarning asl mohiyati va mazmuni – milliy ruh, davlatchilik g'oyalari, islomiy-axloqiy tushunchalar va mifologik qatlamlar e'tibordan chetda qoldirilmasdan, to'laqonli tahlil qilina boshlandi. Oldinlari mafkuraga zid deb topilgan, masalan, islom dini bilan bog'liq motivlar, turkiy xalqlarning birligini aks ettiruvchi g'oyalar endilikda ilmiy-adabiy diskursda keng o'rganilmoqda. 3."Alpomish" dostonining akademik tiklanishi: 1999-yilning noyabr oyida "Alpomish" dostonining 1000 yillik yubileyi xalqaro miqyosda nishonlanishi milliy eposshunoslikdagi ilk yirik qadam bo'ldi. Akademik T.Mirzayev tomonidan dostonning ilk mukammal akademik nashri amalga oshirildi. 2015–2016-yillarda dostonning yetti nafar baxshi ijrosidagi variantlari "O'zbek xalq ijodi yodgorliklari" seriyasi doirasida nashr etildi. Shuningdek, Janubiy O'zbekiston hududida "Alpomish" eposining bir necha mustaqil dostonlardan "Ana shu turkumni tashkil etgan "Beva Barchin" (aytuvchi:Qahhor baxshi Qodir o'g'li), "Yodgor" (ikki variantda, aytuvchilar: Qori baxshi Umir o'g'li, Qahhor baxshi), "Yo'Ichibek (yohud Xudoyor)" (Alpomishning ikkinchi o'g'li haqida, aytuvchi:Chori baxshi Umir o'g'li), "Shomurod" (Yodgorning qaynotasi, aytuvchi:Chori baxshi Umir o'g'li) kabi dostonlar birinchi bor aniqlanib, qalamga olinib, fanga olib kirildi".[4] Marhum professorlar Malik Murodov va Abduolim Ergashevlar ilmiy muomalaga kiritgan yuqoridagi yangi nomdagi dostonlarning g'oyaviy-badiiy saviyasini,

shubhasizki, Fozil Yo'ldosh o'g'li kuylagan mumtoz matnga aslo tenglab bo'lmaydi.[5] 4.Baxshichilik san'atiga davlat darajasida e'tibor qaratildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2000-yil 14-martdagi Farmoniga binoan "O'zbekiston Respublikasi Xalq baxshisi" faxriy unvoni ta'sis etildi.[6] 2019-yildan boshlab Xalqaro baxshichilik festivallari (Termiz, Qoraqalpog'iston, Sirdaryo, Xiva) muntazam ravishda o'tkazilishi an'anaga aylandi. Ushbu festivallar turkiy xalqlar epos ijrochilarini jamlab, dunyo miqyosidagi baxshichilik maktablarini bir-biri bilan yaqinlashtirishga xizmat qilmoqda. 5.Xalqaro ilmiy hamkorlikning rivojlanishi yangi bosqichga ko'tarildi. O'zbek folklorshunoslari (T.Mirzayev, M.Jo'rayev, Sh.Turdimov, J.Eshonqulov) xalqaro ilmiy anjuman va loyihalarda (masalan, Anqarada uyushtirilgan "Turkiy xalqlar dostonlari" ko'p jildligi, Germaniyada chop etilgan o'zbek folklorshunosligi katalogi) faol ishtirok etib, milliy fanni jahon ilmiy maydoniga integratsiya qildi. O'zbek eposshunosligining mustaqillik davridagi rivojlanish natijalari, asosan, ilm-fanga bo'lgan davlat siyosati darajasidagi e'tibor bilan bevosita bog'liq. Bu jarayon sobiq sho'rolar davriga xos umumiy "ustanovkalarni" takrorlamaslikda o'zini yaqqol ko'rsatadi. Birinchidan, mustaqillik tufayli erishilgan eng katta yutuq – bu metodologik erkinlikdir. Dostonlarning poetik tizimi, syujet va obrazlar genezisi, janr xususiyatlari, epik tafakkur tipologiyasi masalalari strukturalizm, mifopoetika, qiyosiy folklorshunoslik kabi zamonaviy usullar yordamida chuqur o'rganila boshlandi. Ikkinchidan, "Alpomish" dostonining 1000 yilligini nishonlash kabi davlat miqyosidagi harakatlar, eposni faqat adabiy yodgorlik emas, balki jonli madaniy amaliyot va millat g'ururini mujassamlashtiruvchi omil sifatida targ'ib qilishga imkon berdi. "Go'ro'g'li"da madh etilgan hurlik va Vatanga muhabbat, or-nomus uchun kurash tuyg'usi yosh avlodni tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etdi. Uchinchidan, baxshichilik san'atiga bo'lgan e'tibor (Xalq baxshisi unvoni, Xalqaro festivallar) baxshi-shoirilar, jirovlar, oqinlar, qissaxonlar va xalfalar barqaror an'analar doirasida saqlab kelgan etnomadaniy qadriyatni davlatning nomoddiy mulki maqomiga ko'tardi. Dostonlar endilikda davr o'zgarishi bilan eskib ketadigan ma'naviy meros bo'lmay, balki xalqning erkin va farovon hayot to'g'risidagi orzularining badiiy tajassumiga aylandi. Xulosa qilib aytganda, yangi davr o'zbek eposshunosligida ilmiy-falsafiy tamoyil ustuvor tus oldi va bu holat sho'ro davri g'oyaviy cheklovlarining to'liq bartaraf etilganligini ko'rsatadi.

#### XULOSA

Mustaqillik davri o'zbek eposshunosligi sovet mafkurasining "vulgar sotsiologizm" tamoyilidan to'liq voz kechib, dostonlarni milliy ruh, davlatchilik g'oyalari, islomiy-axloqiy qadriyatlar va mifologik qatlamlar nuqtai nazaridan tahlil qilishni asosiy metodologik tamoyilga aylantirdi. Jahon folklorshunosligidagi ilg'or usullar (strukturalizm, tipologiya, mifopoetika) amaliyotga joriy etildi shu bilan birga "Alpomish" dostonining akademik nashrlari va uning yangi, ilgari noma'lum bo'lgan nasliy turkumini tashkil etuvchi variantlarining (masalan, "Alpomishnoma" ning Surxondaryo talqini) aniqlanishi va nashr etilishi milliy eposshunoslikning ilmiy tadqiqot ko'lamini sezilarli darajada kengaytirdi. Epos milliy istiqlol sharoitida qurilayotgan yangi jamiyatning milliy o'zligini tanish vositasi sifatidagi ijtimoiy tus olib, yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda muhim ma'naviy meros namunasiga aylandi.

#### ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mirziyoyev Sh.M., Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutq. – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2016. – 56 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Xalqaro baxshichilik festivalida so'zlagan nutqi. – Termiz shahri, 2019 yil, 5 aprel.
3. Генрих Шурц., История первобытной культуры. Т.2: Материальная и духовная культура. Пер.с нем. Т.2. Изд.2, испр. 2010. 480 с.; ISBN978-5-396-00237-1, стр. 212).
4. Murodov, M., Ergashev, A. Alpomishnoma. Birinchi kitob. Surxondaryo talqini. – Toshkent: Mehnat, 1999. – 8-b.
5. O'zbek xalq ijodi yodgorliklari. 1-jild. "Alpomish" dostoni (Fozil Yo'ldosh o'g'li varianti). Nashrga tayyorlovchi: H.Zarifov, T.Mirzayev. Mas'ul muharrir: M.Jo'rayev. -Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2015. —512 b.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni (PF 2562-son, 2000-yil 14-mart): "O'zbekiston Respublikasi Xalq baxshisi" faxriy unvonini ta'sis etish to'g'risida.